

PRIMORSKI GOSPODAR

List za povspeševanje kmetijstva v slovenskem Primorju.

Ureduje *Dominko Viljem*, ravnatelj slovenske kmetijske šole v Gorici v p.
Izdaja „Goriško kmetijsko društvo“.

Štev. 2.

V Gorici, dne 31. januarja 1910.

Tečaj VI.

Obseg: 1. Sadimo češplje in oskrbujemo jih pravilno!; 2. Kako naj se ravna s hlevskim gnojem; 3. Okopavaj mlado sadno drevje!; 4. Ali je prav, če konj pozimi počiva?; 5. Kako se sadno drevje pomlajuje; 6. Dendrin; 7. Gospodarske drobtinice; 8. Poročila; 9. Razglasi.

Sadimo češplje in oskrbujemo jih pravilno!

Po soški in vipavski dolini, posebno pa v naših Brdih se bavijo kmetovalci že nad 100 let s posebno domačo obrtjo t. j. s sušenjem olupljenih češpelj ali z napravljanjem takozvanih „*prunel*“. Kakor se pripoveduje, so uvedli to obrt v tukajšnje kraje Francozi. Za prunele se rabi navadna ali domača češpa, katera raste tu po vrtih, ob cestah in na drugih zemljiščih. Ta češplja, dozori v tukajšnjih krajih, če je vreme ugodno in lega gorka, že avgusta, drugače pa šele septembra. toraj v takem času, ko solnce še močno pripeka, tako da se češplja še lahko posuši na solncu. Ta obrt se je pri nas prav močno razširila in ker opravljajo to delo le hišni, zato daje tukajšnjim kmetovalcem lepe dokodke. Čestokrat se prigodi, da blaga za to obrt doma ni dovolj ali da češplje tu slabo obrode, zato je treba nakupiti češpelj v drugih mrzlejših krajih, da ne bode na trgu pomanjkanja goriških slovitih prunel. Ker pa češplje iz mrzlih krajev, o času, ko se češplja suši, niso tako zrele kakor domače. zato so te posušene češplje slabše in lažje. Ko pride na trg tako sušje, ki ni enako onemu iz domačih češpelj, zgubljajo naše prunele na dobrem imenu.

Da pa bode ta hišna obrt več donašala in da se ohrani goriškim prunelam v svetu dobro ime, zato nam ne ostane drugo, kakor da pridno zasajamo češplje in te, kakor tudi stare nasade, pravilno oskrbujemo.

Za sajenje se vzame navadno sadike, ki poganjajo iz korenin starejših češpelj, ali kakor pravimo „koreninske izrastke“. Ko so tam rastoče sadike že precej močne, jih kmetovalec izkoplje in presadi drugam. Ako ima takšna sadika dovolj korenin, se prime, a iz nje se šele po dolgih letih razvije lepo drevo, posebno če je že nekoliko ostarelo. Večina takih sadik se pa navadno posuši, ker ima preveč vrhov, pa premalo korenin. Če se sadi take sadike, se ne dobi zlepa pravih debel, kar je za kmetovalca gotovo le zguba na delu in sadju.

Vsak razumen sadjerejec si prizadeva, da vzgoji od vsake sadne vrste v najkrajšem času ravno in krepko deblo, zato pa izgojuje ona sadna drevesa, od katerih hoče dobivati mnogo sadja, vedno le iz semena. Tak divjak da sicer krepko rastoče drevo, a ker obrodi sam na sebi le slab sad, zato ga moreš obenem cepiti. Šele, ko si drevesu izgojil vrh ali krono, presadi ga na stalno mesto. Da izgoji torajš v kratkem lepo in krepko češpljevo drevo, zato je najboljšje, da vzgajaš češplje iz koščic in da te divjake potem cepiš s cepiči takih dreves, ki rode debelejši sad.

Ako se pa z izgojo češpelj iz koščic nočeš ukvarjati, potem izkopaj 3 do 4 letne sadike krog starih češpljevih debel. Od teh izberi le take, ki imajo precej korenin in zrel les, vse druge pa naravnost zavrzi. Teh sadik pa ne sadi na mesto, ampak vsadi jih na kako lešico na vrtu tako, da bodo v vrstah narazen po 50, vrsta od vrste pa 70 cm. Preden jih vsadiš, skrajšaj jim korenine, a tudi debelce nekoliko in oskrbuj jih tako, kakor se oskrbujejo druga sadna drevesa v drevesnici. Drugo leto, ko so se opomogla, pocepi jih s cepiči češpelj, ki rode debel in okusen sad izgoji jim krono s 4 vrhi in nato šele posadi jih na stalno mesto. Izgoji krono k večem 1 in pol m od tal, ker tako deblo je lažje osnažiti in pobirati z njega sadje. Ne sadi jih preveč na gosto, ampak drevo od drugega naj bo po 5—6 m.

Da se drevo razkošati, skrajšaj mu vrhe prvo leto nekoliko, kasneje pa zadostuje, ako drevo vsako leto po potrebi pretrebiš. Ako poganja iz tal mladike zatri jih takoj, ker te so debelcu le v kvar. Prva tri ali štiri leta po sajenju skrbi za to, da bo zemlja vsaj v obsegu skopane jame čista, saj pozneje mu trava več ne škoduje.

Češplja rodi najbolj v dobri, močni in nekoliko vlažni zemlji. Najbolj ji pa ugaja kremenno-apnena, z ilovico namešana zemlja in solnčna lega. V taki zemlji obrodi sladek sad, ki tudi ne guije tako kakor v senčnih legah. Nikdar pa ne sadi češpelj v take lege, kjer piha severni in vzhodni veter, ker ta češplje osmuka in cvet poškoduje.

Ako imaš starejše češplje, prekopaj včasih zemljo krog njih in izrui mladike, ki so pognale iz korenin, pretrebi veje preden postane drev sočen, ostrgaj z debela in vej mah in namaži jih potem z apnenim beležem. Ako visi na mladikah lanski sad, posmukaj ga z drevesa in sežgi ga, ker tak sad je bolan. Poleti pridno obiraj rožiče ali korotnike in sežgi jih, ker če jih puščaš na drevesu se naleze te bolezni še drugo zdravo sadje. Pokončaj pridno tudi goseničjo zalego. Pobiraj črvive češplje, ki leže po tleh in skuhaj jih prešičem.

Ker da odrastlo češpljevo drevo približno 80 kg sadja, zato tudi zemljo precej izmolze in vsled tega potem ne obrodi, dokler se ne opomore, kar traja po 2 do 3 leta. Da bo pa češplja bolj redno rodila, zato ji moraš pognojiti. Pognoji ji vsaki dve leti s kakima 2 kvintaloma hlevskega gnoja. Če je zemlja že sama na sebi bolj humozna, lahko vzameš mesto gnoja približno 1 kg 40 odstotne kalijeve soli, 2 kg Tomaževe žindre ali pa 1 in pol kg superfosfata. Ta gnojila podkoplji krog drevesa, kakor hitro se zemlja odpusti. V aprilu pa raztrosi krog drevesa pol kg čilskega solitra in pozneje, ko drevo odcvete, zopet pol kg. Če boš drevo na ta način oskrboval, potem ti bode drevo bolj redno rodilo nego doslej.

V.

Kako naj se ravna s hlevskim gnojem.

Dasiravno se je že večkrat pisalo o tem, kako naj se ravna s hlevskim gnojem, vendar nas vsakdanja izkušnja uči, da je še veliko takih kmetov, ki tega ne vedo. Hlevski gnoj je zmes živalskega blata, scalnice in stelje. V tem gnoju se toraj ne nahajajo le rastlinske redilne snovi, kakor dušec, kalij in fosforova kislina, ampak tudi stelja, katera zemljo zboljšuje.

Ako se toraj pognoji zemljo s hlevskim gnojem, ne postane ta le rodovitnejša, ampak se zboljša tudi v drugem obziru. Lahka zemlja postane namreč po hlevskem gnoju zveznejša in bolj vlažna, težka, zvezna zemlja pa rahlejša in toplejša.

Med enim in drugim hlevskim gnojem pa je včasih razlika. Gnoj od pitancev je boljši in več zaleže, kakor pa gnoj od mlade in vprežne živine. Prvi pokladamo, večje množine in bolj tečne klaje nego mladi in vprežni živini.

Hlevski gnoj je toraj sestavljen: 1. Iz živalskega blata katero obstoji iz neprebavljenih redilnih snovi. Obenem pa se nahajajo v njem taki živalski izločki, ki vsebujejo večinoma fosforovo kislino; 2. iz tekočih izločkov ali scalnice, katera je drugače sestavljena kakor živalsko blato; v scalnici se nahaja večidel dušec in kali, torej važni sestavini hlevskega gnoja. Poglavitna naloga vsakega razumnega kmetovalca mora toraj biti ta, da ravna z gnojem na tak način, da ostanejo v gnoju hlapne amonijakove spojine ali smrad. Da pa te snovi iz gnoja ne ubeže preprečiš to lahko s tako steljo, ki veliko scalnice popije, po drugi strani pa s tem, da ravnaš z gnojem v gnojniku pravilno.

Najboljša stelja je slama ozimnega žita, ki jo je pač lahko dobiti, ker se le redkokdaj rabi za krmo. Za odrastlo goved potrebuješ poletu 5 kg, po zimi pa po 4 kg slame na dan. Da pa popije slama več mokrote, napravi iz nje 10—20 cm dolgo rezanico. Ako ti slame primanjka, nastiljaj s pokvarjenim senom, s slabšo grahovko, s paludom ali pa z gozdno steljo. Iglavje in listje popije premalo in tak gnoj je obenem mrzel; stelja iz gozda pa tudi zlepa ne segnije. Prav pogostoma se nastilja tudi z žaganjem in drevesno volno ali stružinami; taka stelja popije sicer veliko, vendar pa je in ostane slama še vedno najboljša stelja. Najlaže nadomešča slamo šota, zato je nekateri kraji s pridom uporabljajo. Šota popije namreč veliko ter povleče nase amonjak ali smrad. Ako rabiš za nastilj šoto, ne bo tako smrdelo v hlevu, kakor navadno smrdi, a obenem boš imel tudi boljši gnoj, kakor če rabiš drugo steljo. Ko bi tudi imel druge stelje dovolj, storiš prav, ako rabiš poleg iste tudi šoto.

Dokler se nahaja gnoj še v hlevu, gre toraj v glavnem za to, da posrka v se kolikor mogoče mnogo redilnih snovi

in da ne uhaja iz njega preveč smradu. Da pa to preprečiš, primešaj hlevskemu gnoju nekoliko zemlje ali pa šotnega drobirja. Zemlja in šotni drobir potegneta namreč v se hlapne dušičnate spojine in jih premenita tako, da pridejo na njivi rastlinam naravnost v prid.

Najhujša napaka pa je nepravilno ravnanje z gnojem na gnojniku. Ko napraviš gnojnik, poskrbi za to, da ti ne bo delal gnojnik neprilik pri nakladanju gnoja na voz. Poskrbi, da ne bo deževnica gnoja preveč izpirala in da ne bo sonce preveč nanj sijalo. Gnojnik postavi blizu hleva, ker s tem si prihraniš mnogo truda in časa. Čuvaj gnoj pred vetrom in solničnimi žarki, ker se drugače gnoj preveč presuši. Zato napravi gnojnik, ako je le mogoče, kje v zavetju za gospodarskim poslopjem ali obsadi ga vsaj s hitrorastočim drevjem, kakor s kostanji, lipami ali pa s topoli. Da se ne bo zgubljala gnojnica v tla, napravi gnojniku neprodiren tlak. Najboljši in najcenejši je tlak iz skrli ali pa iz opeke. Razpoke med skrlimi ali opeko pa zadelaj s cementom. Tlak gnojnika naj visi nekoliko na eno ali drugo stran. Na oni strani, proti kateri tlak visi, napravi jamo za gnojnico. Najboljše je, če zidaš gnojnično jamo s cementom. V hlevu napravi jarek, v katerega se bo stekala scalnica, odtod pa ga podaljšaj do gnojnične jame.

Da se ne bo gnoj prehitro razkrojeval ali se kuhal, polij ga vsak dan z gnojnico. Da pa ne bo gnoj plesnel in da ga zrak preveč ne prešine ter ne zgubi s tem na dobroti, razširi gnoj takoj enakomerno, ko ga pripelješ iz hleva in pohodi ga. Od časa do časa pokrij ga po vrhu z zemljo. Pazi, da bo gnojni kup kvečem $1\frac{1}{2}$ m visok. Navadno se računani za vsako odrastlo živino na gnojniku 4 štirjaške metre prostora.

Ko hočeš gnoj nakladati na voz, odsekaj kup navpično, ker le tako dosežeš, da se različne plasti kupa med seboj premešajo. Ko pripelješ gnoj na polje, raztrosi ga takoj na tenkem in ne puščaj ga na kupih. Kajti če ga vržeš na kupe, ga dež izpere. Na tem mestu bo preveč gnojno, tako da poljščine pre naglo rastejo in vsled tega poležejo, drugod pa tak izprani gnoj nič ne zaleže, ko ga po njivi raztrosiš. Da bo gnoj hitrejše deloval, podoraj ga bolj plitvo. Oekonom.

Okopavaj mlado sadno drevje!

Marsikateri sadjerejec si nabavi včasih lepa in krepka sadna drevesa, da jih vsadi potem na kak travnik. Preden drevesa vsadi, skoplje za nje primerne jame, drevesa pravilno vsadi, morda tudi krono včasih nekoliko pretrebi in vrhe nekoliko skrajša, a da bi kasneje zemljo krog drevesa včasih prekopal in zrahljal, zato se niti ne zmeni. Če poganja drevo šibko, misli, da je bilo drevo poprej vajeno na dobro zemljo in da vsled tega sedaj šibko poganja. Čudi se včasih tudi, če drevo enake vrste, v enaki zemlji in legi na vrtu ali v njivi med plantami čvrstješe poganja, obilnejše in bolj redno rodi, kakor pa ono, ki ga je vsadil na travnik, in ne ve za to pravega razloga.

Da se uveriš, kaj je temu vzrok, zadošča, da se podaš na svoj vrt in nekoliko premisliš razmere, v katerih se nahaja sadno drevo, rastoče na lehi za zelenjavo. Na vrtu zemljo najmanj enkrat na leto z lopato prekoplješ, jo pognojiš in večkrat lešico okopaš in opleveš. Na lešice posadiš navadno le take rastline, in še te precej na redko, katerih korenine ne segajo globoko v zemljo. Ako si sadil kedaj blizu mladega sadnega drevesa regrat ali druge enake rastline, katerih korenine segajo globoko in s tem zemljo močno izsesajo, tedaj si pač lahko opazil, da drevo potem peša in včasih celo usahne. Ker se toraj korenine mladega drevesa v rahli, gnojni in opleti zemlji, zato tako drevo čvrsto raste in ne le zgodaj in obilno rodi, ampak doprinaša tudi lepo in debelo sadje. Mlado sadno drevo, ki raste na travniku, vsega tega nima. Njegove korenine se nahajajo v oni zemeljski plasti, kamor segajo neštevilne travine koreninice. Te poslednje posrkajo iz zemlje skoraj vso vlago in zemljo takorekoč izmolzejo, tako da se nahaja krog drevesnih korenin le suha in pusta zemlja. Debela travna ruša pa ne pusti tako lahko deževnice do korenin in če si travnik pognojil, tudi gnojilo ne prodere do njih. Takšno, v gosti travi rastoče sadno drevo pa vsled tega trpi, poganja več let prav šibko in rabi mnogo časa, preden se krepko razvije in začne roditi, kajti korenine morajo prodreti šele v spodnje plasti in najdejo še le tam dovolj vlage in hrane. Ako pa stoji drevo več let zastonj, je to za sadjerejca precejšnja zguba in gotovo veliko večja, kakor pa je vredna trava, ki raste krog drevesa.

Da pa postane iz mladega sadnega drevesa, ki je vsajeno na travniku, v malih letih krepko in rodovitno drevo, zato moraš drevo okopavati. Ko si drevo vsadil, napravi krog njega takozvani drevesni kolobar. V ta namen nakopiči rahlo zemljo krog debla in razširi jo na to z vrha navzdol tako, da nastane iz nje kakšna skleda. Ako pa kolobarja nisi napravil in si pustil, da se je prekopana ruša zarastla, prekopaj čimprej rušo vsaj kakih 70 cm od debla krog in krog in pusti jo ležati do spomladi. Spomladi, ko se zemlja nekoliko osuši, rušo razbij in pretresi tako, da ostane krog drevesa le čista zemlja ter napravi sedaj kolobar. Tak kolobar drevesu jako koristi, kajti deževnica prihaja lahko do korenin, v zrahljano zemljo prihaja obenem tudi zrak, vsled česar postane ista rodovitnejša. Ta kolobar moraš pa tudi večkrat opleti in ga zrahljati. Velike koristi je tudi, ako potrosiš po kolobarju nekoliko hlevskega gnoja, kajti s tem drevesu ne le pognojiš, ampak pod gnojem ostane zemlja dalj časa rahla in vlažna. Ako ravnaš s sadnim drevesom na ta način kakih 4—6 let, napravi drevo v tem času močno deblo in korenine in če nato kolobar poravnaš in ga s travo obseješ, to potem drevesu prav nič ne škoduje. V.

Ali je prav, če konj pozimi mnogo počiva ?

Marsikateri konjerejec misli, da ker človek pozimi počiva in malo dela, bi moral počivati tudi njegov konj. Tako mišljenje pa je napačno, kajti če traja zima dolgo in je hlev, v katerem biva konj, pregorak, zgubi konj na moči in si pokvari lahko zdravje. Konj, ki je vajen voziti, se ne sme pozimi v hlevu odebeliti; odebeli pa se prav gotovo, ako stoji po zimi v hlevu brez dela in žre iz polnih jaslí.

Ako se konj preveč odebeli začne težko sopsti, kri se mu po žilah neredno pretaka in mišice in kite polenijo. Koža ne deluje več tako redno, kakor če konj dela, bodisi da se ga tudi čisti s česalom in ščetjo. Tak konj se pomehkuži in lotijo se ga rade različne bolezni, prav kakor človeka, ki sedi pozimi preveč v zakurjeni sobi,

Ko se takega konja spomladi vpreže, je spočetka tako živ in hiter, da se mora držati vajeti vedno napete, ker drugače se preveč presili. To traja pa le malo časa, konj ni več tak, kakor je bil na početku, ko se ga je vpreglo in marsikateri misli, da se je konj polenil, ne pomisli pa, da je moči zgubil zato, ker je tičal predolgo brez dela v hlevu. Ako bi se takega konja malo po malem nekako sililo ali vpregalo vsak dan v nekoliko težje obložen voz, potem bi se konj, ki je pozimi dolgo počival, zopet priučil in vlekel bi tako, kakor je vlekel pred zimo.

Marsikateri konjerejec ne vprega konj včasih zato, ker nima dela za nje. Če res ni dela za žival, vprezi ga sempatje po zimi vsaj v prazen voz, če ne za drugo, da se vsaj nekoliko izprehodi na čistem zraku.

Če je napačno, puščati konja brez dela celo zimo v hlevu, je pa naravnost neumno, ako kratiš konju hrano, češ, saj itak nič ne dela, V tem slučaju opeša konj še bolj, kakor če preveč počiva. Kajti dober vprežni konj mora dobivati ono množino klaje, na kakoršno je navajen, dasiravno jo slabše izkoristi. Normalno ali pravilno je sicer, če dobiva konj vsak dan toliko krme, ki je v razmerju z delom, ki ga opravlja, in ki konja po dovršenem delu poživlji; potem bosta zadovoljna oba, konj in konjerejec.

Kmet. čas. za Westf.

Kako se sadno drevje pomlajuje.

Vsako zdravo sadno drevo poganja v mladosti čvrsto, a kakor hitro začne roditi, vedno bolj zaostaja v rasti in pozneje popolnoma opeša, ali kakor pravimo „ostari“. Ostarelo sadno drevo napravlja kvečem še šibke mladike, katere se močno obložijo s cvetnimi popki in če drevo sad obdrži, ostane sad zelo droban. Ostarelo drevo pa požene navadno po deblu in vejah dolge ali takozvane „vodene mladike“, ker potrebuje listja. Nekatera sadna drevesa ostare prej, druga kasneje. Hruške in jablane, ki mnogo rode ostare že po 10 ali 15 letih,

češplje, ringloti in slive pa še poprej. Da sadno drevje prezgodaj ostari, kriv je čestokrat sadjerejec sam. Večina sadjerejcev ima namreč to napako, da se celo veseli, ako se sadno drevo zgodaj s sadjem obloži. To je pa zelo napačno, kajti mlado drevo se mora najpoprej razviti in potem šele roditi, sicer prezgodaj opeša. Zgodaj opešajo tudi na pusti zemlji rastoča in druga zanemarjena drevesa. Ker pa ostarelo drevo ne napravlja lesnih mladik, zato nima tudi listja dovolj, katero je vsaki rastlini neobhodno potrebno, da použito hrano prebavi. Tako drevo vsled tega vedno bolj hira in končno usahne.

Če sadno drevo opeša, ne sezi takoj po sekiri, ampak najpoprej dobro pomisli, koliko let si moral čakati, da si izgubil tako deblo in ali bi ne bilo bolje, če mu pomagaš, da se zopet opomore. Če je drevo ostarelo in je drugače zdravo, pomagaš mu lahko na noge s tem, da ga pomladiš, to se pravi, da mu veje skrajšaš. Najboljši čas za pomlajevanje drevov pa je jesen ali pa pomlad, vendar pa je za koščičasto sadno drevje boljše, če ga pomladiš v jeseni, ker spomladi pomlajeno rado dobi smoliko.

Ko hočeš sadno drevo pomladiti, skrajšaj mu nekoliko vse veje razen dveh ali treh. Če je drevo močno, skrajšaj veje do polovice, če je šibko, pa do $\frac{1}{n}$ cele dolgoti. Vsako vejo skrajšaj ali odreži tik nad kakšno stransko vejo. Pri skrajševanju pazi tudi na to, da ohrani drevo po dovršenem pomlajenju kolikor mogoče pravilno obliko krone. Rane, ki nastanejo pri pomlajevanju, pa ne smejo biti prevelike, ampak glej, da ne bodo imele v premeru več ko 3 ali kvečem 4 prste širjave. Ko vejo skrajšaš, rano precej z nožem pogladi in замаži nato s cepilnim voskom ali pa z gostim katramom.

Ako veje skrajšaš ali drevo pomladiš, požene drevo nato vse polno mladik. V jeseni ali pa prihodnjo spomlad odreži vse pregoste mladike tik vej in pusti le krepkejše. Mladike, ki si jih pustil, skrajšaj na polovico dolgoti. Če mladika, nahajajoča se na vrhu prerezane veje, ne raste v smeri veje, priveži na konec veje tenak drog in priveži jo polagoma k njemu.

Veje, katerih nisi pri pomlajevanju skrajšal, lahko sedaj skrajšaš in sicer ravno tako, kakor si skrajšal druge veje prejšnje leto. Sicer jih pa lahko pustiš še eno leto. Če pa so te

veje napoti drugim, odreži jih tik debela, rane pogladi in zamaži.

Ker potrebuje pomlajeno drevo mnogo živeža, da si rane zaceli in da napravi mladike, zato pognoji drevesu, ako je le mogoče.

V.

Dendrin ali v vodi raztopen karbolinėj, sredstvo zoper mrčes in rastlinske zajedalke na sadnem drevju.

Ta v vodi raztopen izdelek se da mešati z vodo v poljubnih množinah. Voda, v katero se ga je zlilo, dobi mlečnato barvo ter se ne zgosti ali zje kakor nekatere druge raztopine, zato se tudi ni bati, da bi se škropilnica zamašila z njim. Za škropljenje se rabi lahko navadna škropilnica, kakršna se rabi za škropljenje trt. Če se ga hrani v dobro zaprtih posodah, ohrani svojo moč več let. Preden se ga rabi, naj se ga dobro premeša in zlije potem primerno množino v nekoliko mlačno vodo; posebno dobra za to je deževnica. Za pokončevanje mrčesa in rastlinskih zajedalk priporočajo nekateri 10 do 15, za pokončevanje gosenic 5, zoper raka na drevju pa 30 do 50 odstotno raztopino.

Kakor smo posneli iz došlih nam poročil, bi bil dendrin zanesljivo sredstvo za pokončevanje mrčesa in rastlinskih zajedalk na sadnem drevju, kakor: krvavih in ščitastih ušic, goseničje zalege, jabolčnega molja, zoper raka, mah, lišaje in grintavost. Priporoča se škropiti z dendrinovo raztopino le pozimi, ko so drevesa gola, nikar pa ne, ko so ozelele, ker dendrin listje osmodi. Če se že hoče takrat škropiti, škropiti se sme z njim le po lubadu debela in vej. Za prvo škropljenje pozimi naj se vzame 10 do 15, za pomladansko škropljenje preden drevo požene, pa 2 do 5 odstotna dendrinova raztopina. Za koščičasto sadno drevje naj se vzame šibkejšo, za peškato pa močnejšo raztopino. Nekateri poročajo, da se prežene z dendrinom tudi bramorje, krtice, da se pokonča z njim ogrce, bolhače itd. Bajе se tudi prepreči, da zajci in

druga divjačina dreves ne oglodajo, ako se debla namažejo z ilovico, kateri je primešan dendrin. Rabi se ga tudi za razkuževanje in zoper mušice in muhe v hlevih.

To sredstvo izdeluje tovarna za karbolinej tvrdke R. Avenarius v Amstettenu na Nižje Avstrijskem. Glavni biro: Dunaj, III/2, Bechardgasse št. 14. Dobi se ga lahko naravnost od tam, pa tudi pri „Goriškem kmetijskem društvu“. Škatlja, držeča kakih 5 kg, stane s poštnino vred 4 K, kg pri tukajšnjem društvu pa 60 vin.

GOSPODARŠKE DROBTINICE.

Kako se pospeši rodovitnost sadnega drevja? Znano je več ali manj vsakemu kmetovalcu, da se pospeši rodovitnost sadnega drevja, ako se ovira na en ali drug način redno pretakanje soka v njem. Zdravo in krepko rastoče drevo in veja ne rodita z lepa, ako pa je drevo ali veja bolelna, obloži se celo preveč na gostem s sadjem. Da bi veja, ki poprej ni rodila, obrodila, izrezala se je lubad navadno v obliki prstana krog in krog veje pol cm na širokem. Ker je bila zveza med lubadjo nad in pod prstanom pretrgana, je sok sicer šel po lesu v del mladike nad prstanom, a se po lubadi ni mogel povrniti v donji del mladike. Ker ostaja nato sok v onem delu mladike, ki se nahaja nad prstanom, zato ta del v kratkem odebeli in močno poganja, a oni pod prstanom ostane tenak in poganja šibko. Prvi nastavi cvetne in sadne popke. Ker se pa z napravljanjem takega prstana ali prsteničenjem mladiko preveč rani, zato naj se mladika rajše preveže na prikladnem mestu s tanko žico. V to svrhu naj se toraj ovije krog mladike žica tri do štirikrat in na to oba konca s kleščami tako dolgo skupaj vije, da se žični prstan ne more premakniti z mesta. To delo naj se opravi po zimi. Ako se je veja v prihodnjem letu obložila s cvetnimi popki ali celo s sadjem, naj se žica odvije, da se ono mesto, v katero se je zajedla, zopet zaraste. Ako se hoče prihodnje leto na isti veji žica vnovič oviti, se to sicer lahko stori, a oviti se ne sme na prejšnjem, ampak na kakem drugem mestu.

S kakšnim fosfornatim gnojilom je gnojiti spomladi?

Kdor hoče rabiti za gnojenje umetna gnojila, mora poprej dobro premisliti, katero gnojilo naj kupi. Če ne izbere primerne gnojila, zavrže lahko precej denarja po nepotrebnem, zlasti tedaj, ko rabi za gnojenje fosfornata gnojila. Za spomladansko gnojenje se je rabilo doslej skoro izključno le superfosfat. Praktične izkušnje so pa pokazale, da se doseže z dobro Tomaževo žlindro, ako se jo rabi spomladi namesto superfosfata, enak in še celo boljši uspeh, ker deluje Tomaževa žlindra več let zaporedoma. Kdor kupi Tomaževo žlindro, ne najde v njej le fosforove kisline, ampak tudi 50 odstotkov apna in magnezije, kateri delujeta posebno v poznejših letih zelo ugodno. Kdor namerava posejati stročnice ali žito in med žito deteljo, ali pa hoče gnojiti s fosfornatim gnojilom tako zemljo, katera ima le malo apna, naj jo pognoji s Tomaževo žlindro namesto s superfosfatom.

Kako se ozdravi garjeve ovce? Garje pri ovcah povzročajo neke pršice ali zelo majhne živalice. Da jim garje preženeš, moraš pomoriti pršice in njihovo zalogo. To se pa doseže, ako opereš ovce lepega poletnega dne s kakšno raztopino, ki te živalice umori. V ta namen vzemi na pr. 8 delov mazavega mila in primešaj mu en del kreolina ali pa lizola in špirta. S tem vdrigni garjeva mesta in pusti na miru nekaj dni, da se hraste omehčajo. Nekoliko dni kasneje, ko so se hraste že omehčale, okoplji ovce v 2 in pol odstotni kreolinovi ali pa lizolovi raztopini. To raztopino dobiš, ako zliješ v 50 l gorke vode $1\frac{1}{4}$ l lizola ali kreolina, kar zadošča za 20 ovac. (Kreolin in lizol dobiš v drogeriji ali pa v lekarni). Ovce, ki imajo zelo mastno volno, moraš pred pranjem ostriči in okoplji jih 14 dni potem. Ko si jih okopal, zaženi jih na solnce ali pa v hlev, nastlan s suho steljo. Po enem tednu okoplji jih zopet in če so močno garjeve, okoplji jih še v tretjič.

Nabava kmetijskih semen. — Ker se prihrani na stroških in dobi zauesljiva vrtna in poljska semena, pa tudi bolj p ceni, ako se jih naroči v večji množini, zato namerava „Goriško kmetijsko društvo“ naročati jih tudi letos od časa do časa za svoje člane. Z ozirom na to, da bo rabil marsikateri različna semena v kratkem, naj se blagovoli zglasiti čimprej pri društvu.

POROČILA.

„Kmetijska družba za Trst in okolico“ naznanja svojim članom, da so došla naročena sadna drevesa. Naročniki naj se oglasijo zanje v družbini pisarni (Galatti št. 12) od 10.—11. predpoldne, kjer se oddajajo prav lepa drevesa po znižani ceni 20 stotink komad.

Deželni kulturni svet v Istri. Kakor smo posneli iz „Pučkega prijatelja“, se je ustanovil v Istri takozvani permanentni odbor. Vse poljedelske zadeve ima namreč v rokah deželni kmetijski, ali kakor ga nekateri zovejo, kulturni svet. Ta deželni kulturni svet se bavi z napredkom v kmetijstvu, a v ta namen mora proučiti najpoprej kmetijske potrebe in ko jih natančno prouči in uvidi, da ni vse v redu, mora poskrbeti za to, da se ukrene vse potrebno. Kulturni svet obstoji iz posebnega odbora, ki se zove „permanentni odbor“, kateri vodi nekako vsa opravila v gospodarskem svetu. Kar je v deželi deželni odbor, to je v kmetijskem svetu permanentni odbor. Deželni zbor in deželni kulturni svet sta takorekoč telo deželne uprave, a deželni odbor in permanentni odbor pa duša te uprave.

Permanentni odbor obstoji iz predsednika deželnega kulturnega sveta, vladnih odposlancev, odposlancev deželnega odbora in okrajnih gospodarskih zadrug. Poleg teh se udeležujejo sej permanentnega odbora tudi nekateri tehniški organi; k tem spadajo oni, ki so dovršili višjo poljedelsko šolo.

Poljedelsko ministrstvo za živinorejo. Državna zbornica je dovolila za pospeševanje živinoreje in vnovčevanje živine nekak fond in sicer skozi 9 let po 6 milijonov kron, toraj skupno 54 milijonov kron. Poljedelsko ministrstvo namerava s tem fondom, ki je sličen melioracijskemu fondu, ustanoviti po posameznih deželah zavode za vnovčevanje živine. Ti zavodi bodo osnovani popolnoma na trgovski podlagi. Dosedanji taki zavodi se preustroje v kmetijska podjetja na združni podlagi. Dela se tudi že na to, da stopi „Dunajski zavod za vnovčenje živine“ v zvezo z drugimi enakimi napravami. Ministrstvo namerava podpirati obenem vse drnge pospeševalne naprave za živinorejo, kakor tozadevne kazine in kmetijska društva.

Pri vnovčevanju se namerava upoštevati tudi večje klavnice in sicer take, katere bodo preskrbovale mesta in trge z

mesom in iz katerih se bodo rabili postranski produkti za izdelovanje gnojil, milo itd. Državna uprava namerava podpirati vsa taka in enaka podjetja s primernimi podporami, eventuelno tudi s posojili. Razume se samo ob sebi, da bo pospeševalo poljedelsko ministrstvo tudi pridelovanje krme, spopolnjevalo planine itd. s tem, da bo podpiralo obstoječe pašniške zadruge.

Po poljedelskem ministrstvu osnovana centrala za vnovčevanje živine bo imela namen, dajati poljedelcem vseh kronovin dobre nasvete pri prodaji živine. Centrala bo izdajala tržna poročila, ki bodo služila prodajalcu lahko kot navodilo v slučaju, da hoče svojo živino prodati. Ta naprava bo varovala toraj poljedelca pred škodo, ki mu jo delajo razni prekupci in veletržci z živino, kateri navadno ljudstvo begajo z lažnjivimi poročili o cenah.

Nadalje bode skrb tega zavoda, da se postavijo tehtnice za živino v vseh občinah, v katerih jih doslej še nimajo *) in da se pouči kmetovalce v pravilni cenitvi živine, ki je na prodaj. Posebno se hoče poskrbeti za to in poučiti kmeta, da ne bo prodajal premladih telet, kakor je to delal doslej v lastno škodo. Obvarovati ga hoče končno pred škodo, ki mu jo proizvrača prodaja na pol opitane živine.

Št. II—A2|1—10.

Razglas

zastran nakupavanja deželnih žrebcev zasebne prireje.

C. kr. ministrstvo za poljedelstvo vabi vse konjerejce in posestnike konj, da naznanijo svoje žrebce, ki jih imajo na prodaj, najkasneje do zvršetka meseca aprila t. l. pismeno in neposredno c. kr. ministrstvu za poljedelstvo.

Natančnejše pogoje poizvedo lahko prodajalci pri pristojnih okrajnih glavarstvih, c. kr. namestništvem svetniku v Trstu, pri pristojnem mestnem magistratu in tudi pri c. kr. namestništvu.

Trst, dne 18. januarja 1910.

Za c. kr. namestnika :

Schaffgotsch I. r.

*) Pri nas v Gorici na trgu za živino je še danes ni, dasiravno jo zelo potrebujemo in smo jo že ponovno zahtevali. (Op. ured.)

Br. 889 40 ex 1910.

Natječajni oglas.

Pri državnoj domeni „Vrana“ (c. k. gospodarski Ured v Biogradu — Dalmacija) ima se popuniti mjesto gospodarskog vježbenika.

S tim mjestom spojena je pripomoč od godišnjih 1200 K, stan u naravi i odgovarajuća pogodnost pri kupovanju tamošnjih gospodarskih proizvoda.

Natječajelji treba da dokažu, da su svršili nauke na visokoj školi za kulturu tla, ili eventualno na kojoj srednjoj gospodarskoj školi, kao takodjer da poznaju njemački, hrvatski i italijanski jezik i da su položili izpit iz državnog računovodstva, odnosno da se obvezu da će u roku od godinu dana dokazati poznavanje zapitanih jezika, dotično da će odnosni izpit položiti.

Nakon jednogodišnje podpuno udovolja vajuće prakse i položenja pretežno praktično — strukovnog izpita pri c. k. Namjestništvu u Zadru mogao bi se vježbenik pomaknuti u X. razred čina, ako je svršio visoku školu za kulturu tla, ili u XI. razred čina, ako je svršio srednju gospodarsku školu.

Sa odnosnim dokazilima obložene molbe podastrijeti je najkašneje do 31. siečanja ov. god. c. k. Ministarstvu poljedelstva u Beču.

Beč, na 8. januara 1910.

Od c. k. Ministarstva poljedelstva.

Zakupni razglas.

Vojna uprava kupi po trgovskem običaju za Gorico 3500 kv sena, od katerih je izročiti tukajšnjem vojaškemu skladišču in sicer l. 1910 v februarju 1100, v marcu 1200 in v aprilu 1200 kv. Seno je izročiti skladišču sprešano.

Pismene ponudbe, kolekovane s kolekom 1 K, se imajo sestaviti po predpisanem formularju, kuvertirati ter predložiti do 31. januarja t. l. n a j d a l j e d o 9. u r e z j u t r a j zapečateni.

Na poznejše ali v brzobjavni obliki došle ponudbe se ne bode oziralo.

Natančneje pogoje se izve pri c. kr. vojaškem skladišču, pa tudi pri „Gor. kmet. društvu“ v Gorici, Korenjski trg št. 2.

Vinarsko in gospodarsko društvo v Dutovljah pri Sežani,

r. z. z o. j. vabi k IV. rednemu občnemu zboru, ki se bo vršil v nedeljo 13. februarja t. l. ob 3. in pol popoldne v Dutovljah v prostorih g. Andreja Štoka h. št. 127.

Dnevni red :

1. Čitanje zapisnika zadnjega občnega zbora.
2. Poročilo načelstva in nadzorstva.
3. Potrjenje letnih računov za leto 1908 in 1909.
4. Čitanje zadnjega revizijskega zapisnika.
5. Volitev načelstva oziroma likvidatorjev.
6. Volitev nadzorstva.
7. Slučajnosti.

Načelstvo

Službo iščeta dva mlekarja s strokovno izobrazbo in večletno prakso.

Priporočamo našim mlekarnam v hribih, naj si preskrbe tako moč. G. k. d. bi šlo rade volje na roko mlekarnam, ki bi sprejele v službo izvežbane mlekarje, da bi dosegle v kritje stroškov državno podporo.

One mlekarne, ki žele imeti mlekarja, naj se obrnejo na „Goriško kmetijsko društvo“ v Gorici.

